

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ'.

Ὅλον ἔστι περὶ τοῦ ἄν. θεοῦ καὶ ἀθανάτου
βουλεύσαστο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θεάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1881

τὰς γυμναστικὰς αὐτὰς ἀσκήσεις εἶνε οἱ μαθηταὶ διηρημένοι εἰς δύο τμήματα. Καὶ τὸ μὲν ἐν τμήμα διδάσκεται κατὰ δευτέραν καὶ τρίτην, τὸ δὲ ἄλλο κατὰ πέμπτην καὶ παρασκευὴν.

Ἐκ τοῦ μηχανισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνεπτύξαμεν ἤδη κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ὀδηγηθῆ τί πρέπει νὰ πράττη καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας. Αἱ ἐργασίαι εἶνε ἐκτὸς ὀλίγων παραλλαγῶν ἐν τισὶ τῶν μαθημάτων, ὅπως τοῦτο φαίνεται εἰς τὸ πρόγραμμα, αἱ αὐταὶ καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας.

Τὴν ½ μ.μ. ὠρίσαμεν μόνον διδακτικὴν ἐκδρομὴν τοῦ διδασκάλου μὲ τὰ κατώτερα 2 τμ., εἰς ἣν ὅμως καλὸν εἶνε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμ. νὰ παρευρίσκωνται καὶ τὰ ἀνώτερα τμ. Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ καθιστᾷ τοὺς μαθητὰς προσεκτικοὺς εἰς τὰ φαινόμενα τοῦ οὐρανοῦ, (ποῦ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ποῦ δύει, ποῖον βόρειον, ποῖον ν. μέρος, ὅτι ὁ ἥλιος ἀλλαχοῦ ἀνατέλλει τὸ χειμῶνα, ἀλλαχοῦ τὸ θέρος κτλ.) εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, αὐτὸ εἶνε ὄρος, κοιλάς, λόφος ποταμοί, ῥεῦμα, πηγὴ, βρύσις), εἰς τὰ ζῶα, δένδρα, νὰ δεικνύη αὐτοῖς μεμακρυσμένας πόλεις ἢ χωρία, τὰς ὁδοὺς αἵτινες φέρουσιν ἐκεῖ, μεμακρυσμένα ὄρη ἢ ποταμούς, θαλάσσας, λίμνας, νήσους κ.τ.τ. Οἱ μαθηταὶ κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην πρέπει νὰ βαδίζωσιν ἐν τάξει ἀνὰ δύο ἢ καὶ τέσσαρες, ἀν τοῦτο εἶνε δυνατόν. Ἡ ἐκδρομὴ αὕτη πρέπει νὰ διαρκῆ μίαν τοῦλάχιστον ὥραν.

Ἐν τέλει δὲ συνιστῶμεν εἰς τὸν διδάσκαλον τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος, διότι ἄλλως εἶνε ἀδύνατον νὰ εὐδοκιμήσῃ σχολεῖον ἀδιαίρετον.

ΕΙΣ Λ Γ Ω Γ Η

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑΝ

ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΔΙΟΥΓΚΙΟΥ

μεταγλωττισθεῖσα

ΥΠΟ Ν. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐθνος ἱστορικῆς σημασίας ὀφείλει νὰ ἀναφανῆ ὡς πνευματικόν τι ὄλον διὰ γενικῆς τινος ιδέας. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε ἡ τοῦ ζῆν δύναμις, ἡ διδοῦσα τῷ ἔθνει τὴν ὑπαρξιν, τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν ἀκμὴν· αὕτη δηλοῦται εἰς ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις τοῦ βίου του, ἐγχαράσσει αὐτῷ τὸν

ιδιάζοντα αὐτοῦ χαρακτηῖρα καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὡς κομιστῆ ταύτης τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀποστολήν. Παραιτοῦν τὴν ιδέαν ταύτην τὸ ἔθνος, δὲν δύναται νὰ ἔχη ζωὴν ὡς ἔθνος, καὶ ἂν ἑκατονταετηρίδας ἔτι ἢ καὶ χιλιετηρίδας διατελῆ ὑπάρχον ἐν τῷ κόσμῳ ὑπὸ τὸ ἴδιον ἑαυτὸν ὄνομα· διότι ὀργανικὴ περαιτέρω ἀνάπτυξις εἶνε πλέον ἀδύνατος. Αἱ ἀρχαιόταται πολιτεῖαι στηρίζονται ἐπὶ τῆς ιδέας τῆς φύσεως· ὁ ἄνθρωπος φύσει εἶνε πολιτικὸν ζῶον· ὁ φυσικὸς νόμος συνάπτει τὴν οἰκογένειαν, ἡ δὲ φυσικὴ ἀνάγκη συνενοῖ τὰς οἰκογενεῖας εἰς γένος καὶ τέλος εἰς ἔθνος. Ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ βίου τοῦ ἔθνους ἀνεπτύχθη ὑπὸ εὐνοϊκᾶς περιστάσεις ἡ βασιλικὴ καὶ ἱερατικὴ ἐξουσία. Τὸ ἔθνος διαιρεῖται ὅπως αἱ μέλισσαι εἰς τάξεις, τῶν ὁποίων τὸ ἔργον καὶ ἡ ἐνέργεια εἰσὶν ἀκριβῶς ὠρισμένα. Οἱ ἱερεῖς καὶ πρὸς αὐτοὺς προνομιούχοι τινες ἀνώτεραι τάξεις ἐκράτουν ἐν ταῖς ἐξυτῶν χερσὶν τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους ἀνάπτυξιν καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Τὸ ἔθνος ἂν ἢ ἀπὸ τοῦ ὕλη, ἢ πρὸς ἐκείνων λαμβάνουσα τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν. Ἡ θρησκεία ἦν ἀποθέωσις τῆς φύσεως καὶ τῶν ταύτης δυνάμεων, ἡ ἐπιστήμη θεωρία τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκ ταύτης κτωμένης πείρας ἐξέτασις καὶ ἐπεξεργασίαις καὶ φαντασιώδους μίξις τῶν μορφῶν τῆς φύσεως, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἄθνητόντων γιγαντωδῶν ἔργων ζῆτει νὰ ἀπεικακασθῆ τὸ μέγαλειόν τῆς φύσεως ὡς ἰδεατόν τι. Ἐκπληκτος δὲ ἀντιλαμβάνεται ἔτι τῆς φύσεως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτῶν, τὸ δὲ πνεῦμα οὐδεμίαν εὐρεν ἔτι ἐκφρασιν εἰς ἐκδήλωσιν τοῦ ἐπικρατοῦντος αἰσθήματος. Σκέπτεται καὶ γράφει ἐν ἱερογλυφικοῖς γράμμασι καὶ συμβολικοῖς εἰκόσι τῆς φύσεως. Μόνη δὲ ἐπιπέδου ἐπέκταθῆσα διὰ τοῦ κοινοῦ βίου ἐπιμηξία μεταβάλλει τὸ ποιητικὸν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς εἰς τὸ πεζὸν τῆς διανοίας καὶ τῆς διὰ φλόγγων γραφῆς· καίτοι δὲ οὐχ ἱστορικῶς βέβαιον, ἀναφέρεται ὁμοίως ὁ Θαοῦθ, ἀνήκων εἰς τὸ ἐμπορικὸν τῶν Φοινίκων ἔθνος, ὡς εὐρετῆς τῆς διὰ στοιχείων γραφῆς. Τὰ χρονικὰ τῶν ἱερέων καὶ βασιλέων ἐπιγραφαὶ εἶνε σχεδὸν τὰ μόνα μαρτύρια γραμματικῆς ἐνεργείας. Ἡ Αἴγυπτος πᾶρέχει ἡμῖν πιστοτάτην εἰκόνα ταύτης τῆς τῶν ἔθνῶν καταστάσεως.

ΟΙ

Ἐν Ἰνδίας ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἐπίσης ἡ τῆς φύσεως ἀποθέωσις. Αἱ ἀρχαιόταται θρησκευτικαὶ γραφαί, αἱ Βέδαι, γινώσκουσι μόνον τὴν ἐν τῷ Ἰνδρᾷ, θεῷ τοῦ Ἡλίου, καὶ ἐν τῷ Ἀγνιδι, θεῷ τοῦ πυρός, προσωποποιημένην δύναμιν τῆς φύσεως. Μόνον ἐν ταῖς οὐπανισχάδικαις, ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ταῖς ταῖς Βέδαις ἀκολουθούσαις, φαίνεται ἰσχύον τὸ νέον εἶδος τῆς φιλοσοφίας, τῆς Βεδάντα ἢ σκοπὸς τῶν Βεδῶν καλουμένης. Ἐνῶ δὲ ἐν τῇ προτέρᾳ βαθμίδι τῆς συνειδήσεως δὲ Ἰνδρᾶς, ἡ

ὁ ἥλιος ὡς θεὸς καὶ ὡς μόνη αἰτία τοῦ κόσμου ἐνομιζέτο, ἤδη προσγίγνεται ἡ ἰδέα μιᾶς τοῦ κόσμου ψυχῆς, ἐνὸς μεγάλου τὸ πᾶν διήκοντος καὶ διέποντος πνεύματος, Βράχμα καλουμένου. Ὁ θεὸς δὲν εἶνε διάφορος ἡμῶν ἐνυπάρχει δ' ἐν ἡμῖν, εἰάν δυνάμεθα διὰ βαθείας σκέψεως νὰ ἀνεύρωμεν αὐτόν. Πλουσία συλλογὴ θρησκευτικῶν καὶ ποιητικῶν συγγραμμάτων τῶν ἱερέων εἶνε ἡ ἀπόδειξις τῆς μείζονος δυνάμεως τῆς φυσικῆς θεωρίας. Καὶ ὅτε μετὰ μακροχρονίους ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἀγῶνας καὶ πολυεῖδεις ἐπιμιξίας μετὰ τῶν ξένων ἔθνων, βασιλεὺς φίλος τῶν γραμμάτων, διὰ λογίων Βραχμάνων εἰς φῶς ἐπανήγαγε καὶ διέταξε τοὺς παλαιούς καὶ σχεδὸν εἰς λήθην πεσόντας θησαυρούς, ἄνδρες εὐφυεῖς ἐνεθουσίων δι' αὐτῶν καὶ ἐντεχνῶς τις παιδεία ἦνθει, ἥτις ἐν ἐπικοῖς, λυρικοῖς καὶ δραματικοῖς ποιήμασι τὸν φαντασιώδη τῶν θεῶν κόσμον μᾶλλον εἰς τὸν πραγματικὸν εἰσήγαγε βίον. Ἡ θαυμασία μίξις τοῦ πνευματικοῦ καὶ φυσικοῦ, τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου δίδωσι τοῖς Ἰνδικοῖς συγγράμμασι τὸν ἰδικίτερον χαρακτηῖρα τῆς ἀβροτάτης εὐθυμίας πρὸς τῆ ὑπερμέτρῳ φαντασίᾳ, καὶ τῆς βαθυτάτης θεωρίας πρὸς τῆ μεγίστη κατ' αἴσθησιν συμβολικότητι.

Ἐνῶ δὲ τῆς Ἰνδικῆς παιδείας θεμέλιον εἶνε ἡ πανθειστικὴ σκεπτικὴ θεωρία, ἡ ταύτη συγγενῆς Ἀρικῆ ἔχει διπλοῦν ἠθικὸν σκοπὸν· δύο ἀρχαὶ ἀντίθετοι ἀνταγωνιζόμεναι ἐπικρατοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ φῶς ἢ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ σκότος ἢ τὸ κακόν. Ἔτι δὲ ὁ ἀγὼν οὗτος εἶνε ἐξωτερικός, τὴν πᾶσαν φύσιν περιλαμβάνων· ἐπάγεται ὁμῶς καὶ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Ἡ φύσις ἐπὶ μᾶλλον ὑποχωρεῖ, ἢ θεία λατρεία ἀπορρίπτει ὠρισμένους τινὰς τύπους καὶ στρέφεται πρὸς τὴν ἄμορφον φωτεινὴν ὕλην ὡς τὴν τῷ πνεύματι συγγενεστάτην οὐσίαν. Ἡ ὑψηλὴ τῆς φαντασίας πτῆσις μειοῦται, τὰ διὰ σχημάτων παίγνια αὐτῆς ἔπαυσαν· ἀλλὰ θερμότης τις τοῦ αἰσθήματος, εὐγενῆς τις ἐπιθυμία τοῦ καθαρῦ καὶ φωτεινοῦ, οἷα ἐν ταῖς Ζενδαβέστα καλουμέναις γραφαῖς ἐκφαίνεται, εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λατρείας τοῦ φωτός. Ἐκ τῆς τῷ ὄντι ἤδη μόνον ἐξωτερικῆς ἰδέας τοῦ δικαίου προκύπτει τέλειός τις ὀργανισμὸς τῆς πολιτείας, ὅστις εἰκὸς ἦν νὰ διαλύσῃ τὰς μᾶλλον ἐκλύτους πολιτείας τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἐνώσῃ αὐτὰς μεθ' ἑαυτοῦ, ὅστις ὁμῶς καὶ αὐτός ὑπέκυψε τῷ τελειοτέρῳ ὀργανισμῷ τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὸ φῶς ρίπτει τὰς ἀκτῖνας τοῦ μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρας τοῦ ἔθνους τάξεις, ἐπὶ δὲ τὸ πλῆθος μόνον ἀσθενῆ τινα λάμψιν ἐκχέει.

Παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τὸ πνεῦμα ἀπαλλάσσεται ἐντελῶς τῆς φύσεως· αὐτὸ εἶνε ὡς τις ὑπερκόσμιος θεὸς κύριος τῆς φύσεως. Ἡ ἀποθέωσις τῆς φύσεως μεταλλάττεται εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ μεταφυ-

σικοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντός, ἡ δὲ φυσικὴ πολιτεία εἰς θεῖαν. Τὴν πολιτείαν συνίστησι καὶ διατηρεῖ οὐχὶ ἡ φυσικὴ ἀνάγκη, ἀλλ' ὁ ἠθικὸς νόμος τῆς θείας βουλήσεως. Φύσις καὶ ἀνθρώπινος βίος στρέφονται περὶ τὸ μόνον κέντρον τὸν ἀόρατον θεόν. « Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ. » (ψαλμ. 19,1). Οὕτω διήκει τὸ θεῖον τὰ ἐπίγεια ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἐμφανίσεσιν. Ὁ θεὸς εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος πάσης πνευματικῆς ἐνεργείας, καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ παιδεία θεῖω πνεύματι ἐμψυχουμένη εἶνε ἀληθῶς ἡ θεὸς ἀποκάλυψις διὰ τῆς Γραφῆς. Ἡ ἱστορία δείκνυσι τὴν δικαίαν τοῦ θεοῦ διοίκησιν ἐν τῇ τύχῃ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν. Οἱ προφῆται εἰσὶν οἱ κήρυκες τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ποίησις ἐξυμνεῖ τὸν θεὸν ὡς κύριον τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀνθρώπων. Χαρακτηριστικὸν τεκμήριον τῆς ποιήσεως τῶν Ἑβραίων εἶνε κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Οὐμβόλδον, ὅτι αὕτη ὡς ἀντανάκλασις τοῦ μονοθεϊσμοῦ ἀείποτε ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐνότητι περιλαμβάνει τὸ σύμπαν, τὸν τε δῆλα δὴ ἐπίγειον βίον καὶ τὸν διαυγῆ οὐράνιον χῶρον· σπανίως παραμένει αὕτη μιᾶ μόνῃ ἐμφανίσει, ἀλλὰ χαίρει ἐπὶ παντοίαις. Ἡ φύσις δὲν παρίσταται ὡς τι αὐθύπαρκτον, δι' ἰδίας ὠραιότητος ἐκλαμπρυνόμενον· τῷ Ἑβραίῳ αἰετῶ φαίνεται συσχετισμένη ὑψηλοτέρα τινὶ διοικήσει πνευματικῆς δυνάμει. Ἡ φύσις εἶνε κατ' αὐτὸν πεποιημένον τι καὶ διατεταγμένον, εἶνε ἡ ζωηρὰ ἐντύπωσις τοῦ πανταχοῦ παρόντος Θεοῦ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου· διὰ τοῦτο ἡ λυρικὴ τῶν Ἑβραίων ποίησις κατ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἶνε μεγαλοπρεπῆς καὶ σεμνὴ· εἶνε σοβαρὰ καὶ πλήρης πόθου, περὶ τῆς ἐπιγείου καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων πραγματευομένη· οὐδέποτε ἡ ποίησις αὕτη μεθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μεγαλεῖον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξάρσει τοῦ ὑψίστου ἐνθουσιασμοῦ, διὰ τῆς κηλήσεως τῆς μουσικῆς ἐγειρομένου, εἶνε ἄμετρος, ὅν τρόπον ἡ Ἰνδική. Ἀσχολουμένη περὶ τὴν καθαρὰν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν, δι' εἰκόνων λαλοῦσα, ἀλλὰ σαφῆς καὶ ἀπλῆ τὴν σκέψιν, χαίρει χρωμένη παρομοιώσεσιν, αἵτινες σχεδὸν κατὰ ῥυθμὸν αἰ αὐταὶ ἐπανέρχονται. Καίτοι δὲ παρ' Ἑβραίοις ἱερεῖς καὶ ἔθνος ἔτι διακεχωρισμένοι εἰσὶν, ἡ πρὸς τὴν εἰς τάξεις ὁμῶς διαίρεσιν ἐπιθυμία ἐξέλιπεν. Ἐκ τούτου παρὰ τοῖς Ἑβραίοις πρώτοις πρὸς τῇ ἱερατικῇ παιδείᾳ καὶ ἀληθῆς ἐθνικῆς ποίησις ἀνεφάνη. Οἱ ψαλμοὶ εἶνε ποιητικαὶ διαχύσεις ἀληθοῦς ἐθνικοῦ αἰσθήματος, οἷον Δαβὶδ τὸν δημοχαρῆ βασιλέα καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ ἐνεψύχου καὶ ὕστερον παρ' ἐνίοις τῶν θεοσεβῶν καὶ δημοφιλῶν ἀνδρῶν ἐπεκράτει, καὶ οἱ προφῆται εἶνε οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ ἐθνισμοῦ, ὅτε βασιλεῖς, ἱερεῖς καὶ ἔθνος διὰ τῆς ἀμαυρώσεως τῆς ἐθνικῆς ιδέας προσεπάθουν πάντοτε ἐπὶ μᾶλλον νὰ παραλύσωσι τὸν ἴδιον ἐθνισμόν καὶ νὰ τὸν συνδιαλλάξωσι πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν. Αὐτοὶ

εἰσὶν ἐν τῇ καλλίστῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως δημαγωγοὶ καὶ δημηγόροι, οἵτινες κατὰ παντός, ὑπὲρ τῷ ἐθνισμῷ ἀντέκειτο, γενναίως προὔμαχοντο καὶ τῷ τεταπεινωμένῳ ἐθνισμῷ παραμυθίαν καὶ ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον προσέφερον. Ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα ὅσω πτωχὴ τύπων καὶ ἐκφράσεων ἀφηρημένων ἰδεῶν, οἷας μόνη ἐπιστημονικὴ σκέψις, ἣτις δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἔθνος, ἀπεργάζεται, εἶνε τὸσω εὐάναντιον πλουσιωτέρῃ εἰς ἐκδήλωσιν τῶν κατ' αἰσθησιν θεωριῶν, αἵτινες ὡς εἰκόνες ὀφείλουσιν ἅμα καὶ τὸ ὑπὲρ αἰσθησιν δηλοῦν. Οὕτω δὲ ἡ φιλολογία τῶν ἑβραίων εἶνε νουνεχὲς τι ἱερόγλυφον, ὅπερ πάντες οἱ αἰῶνες ἐπεχείρησαν καὶ ἐπιχειρήσουσι νὰ ἐρμηνεύσωσιν, ὅπερ ὅμως τῇ μὲν ψυχῇ, ὡς ἐπιδεικτικῇ τούτου, ἀποκαλύπτεται, τῷ δὲ κριτικῷ νῷ μένει αἰνιγμα. Ἡ βίβλος τῶν βίβλων, λέγει ὁ **Gothe** δικαίως, ἐδόθη ἡμῖν, ὅπως ἐν αὐτῇ, ὡς περ ἐν δευτέρῳ τινι κόσμῳ, δοκιμαζώμεθα, πλανώμεθα, παιδεύωμεθα καὶ ἀσκώμεθα.

Ἐν Ἑλλάδι μεταβάλλεται ἡ φυσικὴ πολιτεία τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἡ θεία πολιτεία τῶν ἑβραίων εἰς τὴν τοῦ δήμου πολιτείαν, καὶ ἐνταῦθα σβέννυται ἡ δύναμις τῶν δεσποτῶν καὶ ἱερέων ἐντελῶς· διότι ἐν ταύτῃ βάσις, ἐφ' ἧς στηρίζεται ὁ ἐθνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος, δὲν εἶνε ἡ φύσις πλέον μετὰ τῆς ἑαυτῆς σιδηρᾶς ἀνάγκης, οὐδὲ ὁ ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεὸς μετὰ τῆς ἐπιτακτικῆς αὐτοῦ θελήσεως, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐλευθερίᾳ.

Οἱ θεοὶ δὲν εἶνε πλέον σύμβολα φυσικῶν δυνάμεων, τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἱερέων δεόμενοι, οὐδ' ἀόρατός τις πνευματικὴ ἰδέα, ἣτις ὀφείλει νὰ ἐρμηνεύηται ὑπὸ τῶν προφητῶν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ φυσικὰ ὄντα ὅμοια τῷ θεῷ ἀνθρωπίνης μορφῆς κάλλος καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἔχοντα, ἐξ οὗ καὶ πᾶσι συγγενεῖς καὶ πᾶσι καταληπτοί. Οἱ ἀληθεῖς μεσίται τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μάντις, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ τεχνῖται. Ποιηταὶ εἶνε οἱ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐν ὕμνοις παριστῶσι τὰ ἔργα τῶν θεῶν, καὶ τεχνῖται εἶνε οἱ προφῆται, οἵτινες τὰς τῶν θεῶν μορφὰς τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀφθαλμῷ φανερὰς ποιοῦσιν. Οὕτως ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προκύψασα ἐπιστήμη, αἱ ἀληθῶς ἀνθρώπιναι ἐνέργειαι, εἶνε τὸ λαμπρὸν κτῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· οὐδεμίᾳ εἰς τάξεις διαίρεσις πιέζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου. Ὁ Ἕλλην γινώσκει μόνον Ἕλληνας καὶ μὴ Ἕλληνας, οὐς βαρβάρους ἀποκαλεῖ, ὡς τὸ ἀνθρώπινον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ παραγνωρίζοντας. Τὰ φύλα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶνε αἱ διάφοροι ἐμφάνεισις τῆς μιᾶς τοῦ ἀνθρώπου ἰδέας, ἣτοι, τὸ Δωρικὸν χρώμενον τῇ αὐστηρότητι τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος, τὸ Ἴωνικόν· χαῖρον τοῖς παιγνίοις τῆς φαντασίας καὶ τὸ Αἰολικὸν παραδεδομένον τῇ εὐκινήτῳ ὀρμῇ

τῆς ψυχῆς. Ἡ πολιτεία συνενοῖ ὅλας τὰς ἐνεργείας καὶ δυνάμεις τοῦ ἀτόμου καὶ ἐνῶ τὰ ἀνατολικά ἔθνη, πάσης ἐλευθέρας κινήσεως καὶ αὐτενεργείας στερούμενα ὑπὸ δεσποτῶν ἐβασιλεύοντο καὶ ὑπὸ ἰσρέων ἐκηδεμνεύοντο, μόνος ὁ ἐλεύθερος Ἕλληνας ἠδύνατο αὐτοδιοικεῖσθαι. Ἡ δημοκρατία εἶνε ὁ θεμελιώδης ὅρος ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Ὅτε δὲ οἱ Ἕλληνες ὑπέκυψαν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν καὶ βραδύτερον ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, τότε ἦν καὶ τὸ τέλος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἂν καὶ οἱ ἀπόγονοι ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἀπέλαυον τῆς κληρονομίας τῶν εὐτυχεστέρων προγόνων.

Ἰδιόρρυθμοι σχέσεις ἐδημιούργησαν τὸν ἑλληνισμόν. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ κοινωνικὸς βίος προῆλθεν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ γένους. Ἡ πατριαρχικὴ μοναρχία ὑπῆρξεν ὁ ἀρχικὸς τύπος τῆς κυβερνήσεως· βραδύτερον κοινωνίαι ἐκ παντοίων στοιχείων συνιστάμεναι ἐμορφοῦντο κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἐλάμβανον, ἐνθα οὐδὲν κοινὸν γένος ὑπῆρχεν, ἕνα μυθικὸν ἀρχηγέτην, ὡς γενάρχη. Ἄλλαι τινὲς ὁμοιότητες, οἷον εἶδος τι εἰς τάξεις διαιρέσεως, ἧς βραδύτερον ἔτι ἔχνη ἀναφαίνονται ἐν ταῖς φατρίαις, τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς ἰερατικῶν τινῶν ἐπαγγελμάτων καὶ τινῶν τεχνῶν, ἀρχαιότατός τις μᾶλλον συμβολικῶς ἐνδεικνύμενος σεβασμὸς τῆς φύσεως καὶ ἡ σκοτεινὴ παράδοσις μυστηριώδους τινὸς φυσικῆς ποιήσεως ἀναμιμνήσκουσιν ἀναλόγους πρὸς τὴν ἀνατολὴν σχέσεις. Ἡ φυσικὴ ποιότης τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπερ ὑπὸ ὀρέων καὶ κόλπων κατατεμνόμενον, διαιρεῖ τὴν χώραν εἰς πλῆθος ἀποκεχωρισμένων ἀλλήλων ἐπαρχιῶν καὶ νήσων, παρηγαγεν ἐξ ἀνάγκης τὸν χωρισμὸν εἰς μικρὰ καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα κρατίδια, καὶ ἐκώλυσεν οὕτω τὴν πλήρη ἐνότητα εἰς μίαν ὅλην καὶ μεγάλην φυσικὴν πολιτείαν, οἷας ἀπαντῶμεν εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Νεῖλου καὶ τοῦ Γάγγου καὶ εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς Ἀσίας. Ὁ σύνδεσμος τῶν φίλων καὶ τῶν ἐθνῶν ἦν μᾶλλον ἠθικός, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης. Τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν ἦσαν ἀδιάλειπτοι ἀγῶνες καὶ μεταναστάσεις. (Θουκ. 1, 2). Οἱ δὲ ἀγῶνες οὗτοι καὶ αἱ μεταναστάσεις πρὸ καὶ μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐγένοντο αἰτία, ἵνα μηδέποτε ὁ Ἕλληνας μένη σταθερὸς καλλιεργῶν τὴν χώραν, ὡσπερ οἱ βάρβαροι τῆς Ἀνατολῆς. Ἑλλὰς ἦν πανταχοῦ, ὅπου Ἕλληνες κατοικοῦν. Ἡ ἐλευθέρων κίνησις ἐξήγειρε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος, αἱ δὲ μεταναστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ἀποθέσις τῆς φύσεως, ὅπως πρὸ ἄλλοις λαοῖς συνέβη ἐκ σεβασμοῦ τῶν τοπικῶν φυσικῶν λόγων ἢ ταπεινώσις τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐπὶ τούτου ἰδρυθεῖσα ἰερατικὴ καὶ δεσποτικὴ ἐξουσία. Ἄλλ' ἢ κατὰ τόπους λατρεία τῶν καθ' ἕκαστα γενῶν συνεχώ-

νεύοντο εἰς μέγα σύστημα θεῶν, οἵτινες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποβάλλοντες τὴν ἑαυτῶν τοπικὴν συμβολικὴν σημασίαν, μετεβλήθησαν εἰς γενικὰ ἠθικὰ ὄντα.

Αἱ ἀδιάλειπτοι περιπλανήσεις τῶν φύλων καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς τύχης ἐν ἀγῶσι καὶ πολέμοις ἔδωκε τοῖς κατ' ἰδίαν ἔθνεσι βεβαιότεραν καθ' ἑαυτὰ ὑπαρξιν, καὶ τὸ ἄτομον ἴσχυεν ἐν ταῖς μικραῖς πολιτεαῖς, μάλιστα κατ' ἀνάγκην μετερχομέναις τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀρπαγὴν, ὡς τέλειος ἀνὴρ. Ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξία παρείχεν αὐτῷ τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα πρὸς τε τὸν ἀρχηγὸν καὶ τοὺς ἑταίρους· καίτοι δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ τὸ πλῆθος καθάπερ καὶ τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ τοῦτο κατώκει, ἦν κτῆμα τοῦ δεσπότου, ἐν Ἑλλάδι ἀνήκε τῷ ἀτόμῳ, ὡς πολίτῃ, ἡ χώρα ἦν τοῦτο συγκατεκτήσατο καὶ συνυπερήσπισεν. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία τοῦ ἀτόμου, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐμάνθανε τὸ γνῶθι σαυτὸν καὶ ἐξέτιμα καὶ ἐσέβετο τὴν ἀρετὴν τῶν ἄλλων. Καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἱερεῦσι δὲν περιεποίει τιμὴν καὶ σέβας τὸ ἀξίωμα, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ αὐτῶν ἀξία καὶ ἀρετὴ. Ἐφ' ὅσον τὰ διάφορα φύλα καὶ ἔθνη διετέλουν εἰς ἀπύστους πρὸς ἄλληλα πολέμους, τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα περιωρίζετο ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς χώρας· μόνον δ' ὅτε τὸ πρῶτον ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ αἱ κατ' ἰδίαν πόλεις κοινῇ ἠγωνίσαντο κατὰ τῶν ξένων, ἤρξαντο ἕκτοτε οἱ Ἕλληνες νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς ὡς ἓν ἔθνος, καὶ ὅτε μετὰ τὴν μεγάλην τῶν Δωριέων εἰσβολὴν ἡ ἡγεμονία ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἢ Δαναῶν μετέβη εἰς τοὺς Δωριεῖς, ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἕλληνες ἐνοεῖτο σύμπαν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος. Ἐν ταύτῃ τὸ πρῶτον τῇ ἐποχῇ ἀνεφάνη ἡ διάκρισις ἐλλήνων καὶ βαρβάρων, ἦν ὁ Ὅμηρος οὐπω ἐγίνωσκεν· καίτοι δὲ βραδύτερον τὰ καθ' ἕκαστα φύλα σφοδρῶς ἀντεπολέμουν ἄλληλα, ἡ ἰδέα ὅμως τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνισμοῦ, ἡ ἐκδηλωθεῖσα διὰ κοινῶν θεσμῶν, ἱερῶν καὶ ἑορτῶν ἦν ὁ πνευματικὸς σύνδεσμος, ὁ συνδέσας ὅλον τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ, τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Ἀφρικῇ.

Ἀπὸ τοῦδε ἄρχεται ἡ κυρίως ἱστορία τῶν ἐλλήνων· διότι τὰ πρὸ τούτου εἶνε μῦθοι, συγκεχυμέναι ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Πρῶτον ἤδη μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν ἀνεφύησαν οἱ βλαστοὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου. Θρησκεία, πολιτεία καὶ τέχνη τῶν Ἑλλήνων προκύπτουσιν σύναμα ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἐλευθέρως ἐνεργοῦντος ἀνθρωπίνου πνεύματος, καὶ ἐνῶ ἡ γραμματολογία ἔθνους τινος γενικῶς εἶνε ἡ ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς μορφωσάσης τὸ ἔθνος ἰδέας, ἡ ἐλληνικὴ, ὡς ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος εἶνε ἐνταύτῳ ἡ ἱστορία τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· ἐπειδὴ, ἐνῶ

παρά τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς ὁ ἄνθρωπος φέρεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἢ τῆς φύσεως, παρά τοῖς Ἕλλησιν, ἀπκλαγμένος ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς ξένων δυνάμεων, κινεῖται ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως, οὐχὶ ὑπὸ ξένου διδασκάλου ἀγωγὴν, ἀλλ' ὡς αὐτεξούσιος καὶ ἑαυτοῦ κύριος καὶ ἀγωγός. Οὕτως ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐλληνικῆς παιδείας δὲν εἶνε ἡ φύσις, ἡ διὰ τῶν θαυμασίων αὐτῆς ἐμφανίσεων ἐγείρουσα τὴν φαντασίαν, οὐδ' ὁ ἀόρατος θεός, οἷον ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν νοήσῃ, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος παλαίων κατὰ τῶν ἐκτὸς καὶ ἐντὸς αὐτοῦ δυνάμεων. Δὲν ἀπωθεῖται θεὸν καὶ φύσιν, ἀλλὰ συνδιαλλάττει ἄμφω τῷ ἀνθρώπῳ, ὅπως διὰ τῆς αὐτῶν βοήθειας καὶ συμβολῆς ὀδηγήσῃ αὐτὸν ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ἀσταθοῦς βίου. Ἡ προαίσθησις τοῦ θεοῦ ἐκδηλοῦται διὰ τῆς λατρείας τοῦ ὡραίου· ὁ θαυμασμὸς αἰσθητῆς ὡραιότητος τῆς μορφῆς διαπλάττεται βελτίων ἐν τῷ αἰσθήματι ἠθικῆς ὡραιότητος ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, καὶ ἡ καλοκαγαθία φαίνεται ὡς ἡ ἰδεώδης ἀνθρωπίνη τελειότης. Ἡ λεπτοτάτη ἔκφρασις βραχυτάτων φυσικῶν αἰσθημάτων εἶνε κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Οὐμβόλδον σύμμικτος τῇ ποιητικῇ παραστάσει ἀνθρωπίνων παθῶν· ἰδιαιτέρα περιγραφή τῆς φύσεως φαίνεται ὡς τι πάρεργον· ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐλληνικῇ παιδείᾳ πάντα στρέφονται ὡς ἐν κύκλῳ περὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἐνῶ ἡ ἰνδικὴ παιδεία εἶνε ἡ ἀποθέωσις τῆς φύσεως καὶ ἡ ἐναντία αὐτῆς, ἡ ἑβραϊκὴ, ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς θεότητος ἀπὸ τῆς φύσεως, ἡ ἐλληνικὴ παιδεία εἶνε ἡ ἐξανθρώπισις τοῦ θεοῦ καὶ φυσικοῦ. Ἐνῶ ὁ ἀνατολίτης μὴ ἐννοῶν τὸ ἀτελεύτητον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φύσεως, ἀναρπάζεται ὑπὸ τῆς φαντασίας καὶ τῆς ψυχῆς, παρά τῷ Ἑλληνι ἰσχύει ὁ νοῦς διατάττων τὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς καὶ τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας. Ἐνῶ παρ' ἐκείνῳ ἐπικρατεῖ ἀσυμμετρία καὶ δυσαναλογία, ἐν τούτῳ τὸ ἐναντίον ἡ συμμετρία ἐν πᾶσι καὶ ἡ ἁρμονία εἶνε τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ· ἐνῶ ἐκεῖ ἐκπληττόμεθα διὰ τὸ τολμηρὸν καὶ ὑψηλὸν τῶν θεωριῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐνταῦθα θαυμάζομεν τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν σκέψεων. Τοῦτο λοιπὸν δίδωσι τῇ ἐλληνικῇ παιδείᾳ τὴν αἰωνίαν αὐτῆς ἀξίαν, ὅτι ἀνθρωπίνως πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁμιλεῖ· τοῦτο τὴν μορφωτικὴν δύναμιν, ὅτι αὕτη εἶνε τοῦ ἀνθρωπίνου βίου πιστοτάτη εἰκὼν· τοῦτο τὴν ἐσαεὶ νεάζουσαν αὐτῆς χάριν, ὅτι τὸ ἀτελὲς καὶ θνητὸν ἰδεώδες καθιστῶσα, ὑψοῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνισχύει αὐτόν, ὅπως ζητήσῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ ὡραῖον καὶ καλὸν καὶ πραγματώσῃ ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Οὕτω δὴ τὸ κτῆμα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος ἐγένετο ἐσαεὶ θησαυρὸς πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, δυναμένοις ἐν καιροῖς ἀσεβείας καὶ ἀτιμίας νὰ διασώσωσι τὴν πρὸς τὸ εὐγενὲς τῆς ἀνθρωπότητος πίστιν, νὰ θεμελιώσωσιν αὐτὴν ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἀναθεομάνωσιν, ὅπως δι' αὐτῆς καὶ ὑπὸ ἀτυχεῖς περιστάσεις

διαφυλάξωσι τὴν βαθεῖαν εἰρήνην τῆς ἀθωότητος ἐν τοῖς μυχίοις τῆς καρδίας, ὡς ἐν ἰσραῖ τινι κιβωτῷ.

Ἐὰν ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους εἶνε ἡ πιστοτάτη εἰκὼν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἔδει καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα νὰ μετέχη ὅλων τῶν προτερημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐὰν ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ἀσχέτως πρὸς τὸν νοῦν αὐτοῦ, διαφέρει τῆ ἐνάρθρω αὐτοῦ φωνῇ τῶν ἀνάρθρων φθόγγων τῶν ζώων, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα πρὸς ὅλας τὰς γλώσσας παλαιὰς τε καὶ νέας παραβαλλομένη ὡς πρὸς τὰς φωνητικὰς αὐτῆς σχέσεις εἶνε ἡ ἐναρθροτάτη, ἐν ἧ ἡ σύνθεσις τῶν συμφώνων καὶ τῶν φωνηέντων, τῶν τόνων τῶν διαφορῶν φωνητικῶν ὀργάνων καὶ ἡ μεταλλαγὴ τῶν ἄρσεων καὶ θέσεων μελωδικώτατα ἐπιτελεῖται. Ἡ δὲ εὐφωνία εἶνε ἡ πρώτη αὐτῆς ἀρετὴ. Ἡ ποσότης τῶν συλλαβῶν, ἀνεξάρτητος οὖσα τοῦ τόνου, εἶνε οὕτως ὠρισμένη, ὡς ἐν οὐδεμίᾳ ἑτέρᾳ γλώσσῃ· τὰύτη ἄρα μόνῃ ἦν δυνατὸν οὐ μόνον μεγίστην ποικιλίαν μέτρων νὰ ἀναπτύξῃ ἐν τῇ ποιήσει, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλεύθερον ῥοῦν τοῦ πεζοῦ λόγου εὐρυθμον νὰ καταστήσῃ· ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ὅλως ἀρμονικὴ καὶ εὐρυθμος.

Ὁ δὲ ῥυθμὸς, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Οὐμβόλδος λέγει, εἶνε οἶονεὶ κόσμος καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἄνευ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς μελωδίας τῆς μουσικῆς· διότι οὗτος παριστᾷ τὸ σκοτεινὸν κύμα τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ψυχῆς πρὶν ἢ αὕτη ἐκφράσῃ αὐτὸ διὰ λέξεων. Ὁ τύπος ἐκάστης χάριτος καὶ μεγαλοπρεπείας κεῖται ἐν τῷ ῥυθμῷ ὡς καὶ ἡ ποικιλία ἐκάστου χαρακτῆρος· ἀναφαίνεται κατὰ βούλησιν πολλαχῶς, διὰ συνθέσεως διαπράττεται νέα εἶδη ποιήσεως, καθαρὸς τύπος, ἄνευ ὕλης, ἐκδηλούμενος διὰ τόνων, ἥτοι δι' ἐκείνου, ὅπερ βαθύτατα ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ὡς ἐγγυτάτω τῆ φύσει τοῦ ἐσωτερικοῦ αἰσθήματος ὄν.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας εἶνε ἀνάλογος τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῆς ὠραιότητι. Οὐδεμίᾳ γλῶσσᾳ ἔχει τοσοῦτον πλῆθος θεματικῶν ῥιζῶν, οὐδεμίᾳ τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐκολίαν τοῦ σχηματίζειν διὰ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως νέας πάντοτε λέξεις, οὐδεμίᾳ τὸν πλοῦτον τῶν τύπων πρὸς δήλωσιν τῶν λεπτῶν διαφορῶν τῆς διανοίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, οὐδεμίᾳ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν θέσιν τῶν λέξεων καὶ τὴν διάταξιν τῶν προτάσεων, ἵνα ὑποτάξῃ τὰ ἥτιον σημαντικὰ τοῖς μᾶλλον σημαντικοῖς· οὐδεμίᾳ τὴν εὐχέρειαν πρὸς παράστασιν τῶν λεπτοτάτων σκιαγραφιῶν τοῦ λόγου, ὅστις ὅτε μὲν μετὰ χαριέσσης στωμιλίας ῥέει, ὡσπερ παρὰ τοῖς πολυλόγοις Ἀθηναίοις, ὅτε δὲ διὰ τῆς ἐμφαντικῆς βραχυλογίας παρέχει μᾶλλον ἀφορμὴν σκέψεων ἢ ἀκοῆς, ὡς παρὰ τοῖς βραχυλόγοις Λάκωσιν. Οὐδεμίᾳ ἔχει τὸ προτέρημα τοῦ κεκτῆσθαι ποικιλί-

αν ἁρμονίας εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου. Οὕτω δὲ ἀπετελέσθη ὁ ἰδιάζων ἐκαῖνος χαρακτηρ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅστις δὲν εἶνε προῖον ἀφώνων τινῶν νόμων, ἀλλὰ ἀνεβλάστησεν διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ χοροῦ, διὰ τῶν ἀσμάτων καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τέλος διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐπιμιξίας καὶ συνομιλίας πολλῶν φύλων καὶ ἀποικιῶν ὡς ζωηρὸς καὶ ἐναργῆς τύπος τῆς φύσεως.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, περιλαμβανούσης διάστημα μείζον τῶν δισχιλίων ἐτῶν, δύο μεγάλας περιόδους διακρίνομεν, τὴν φιλολογίαν τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν τῶν Ἀλεξανδρινῶν, Ῥωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν χρόνων· ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ καθικνουμένη μέχρι τοῦ 300 π. χ. ἀναπτύσσει τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα κατὰ φυσικὸν λόγον ἐκ τῶν πρώτων ἀρχῶν τὴν ποίησιν διὰ τοῦ ἔπους, τῆς λυρικῆς καὶ δραματικῆς ποιήσεως, καὶ ἐν ἴσῳ βαθμῷ τὸν πεζὸν λόγον διὰ τῆς ἱστορίας, τῆς ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας. Ἀλλ' ἅμα τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας, ἐσβέσθη καὶ ἡ δημιουργικὴ τοῦ ἔθνους δύναμις· ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους φιλολογία μεταβάλλεται τότε εἰς παγκόσμιον ἑλληνικὴν φιλολογίαν, περιλαμβάνουσαν πάντα τὰ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐλκυόμενα ἔθνη καὶ εἰς τὴν ἐκάστοτε ἐπιρροὴν τοῦ χρόνου ὑπέικουσεν, ἥτις ὅσω μᾶλλον ἐπεκτείνεται, τοσοῦτο δυνάμει καὶ πρωτοτυπίᾳ ἀπόλλυσι· ἀπαλλοτριουμένη τοῦ βίου τοῦ ἔθνους, ὑπαναχωρεῖ εἰς τὰ σχολεῖα ὡς κτῆμα ἰδίας τινὸς τάξεως λογίων. Αὕτη διασώζει καὶ καλλιεργεῖ τοὺς προτέρους τοῦ πνεύματος θησαυρούς, ἀπεργάζεται ἰδίαν ἔντεχνον ποίησιν καὶ γίνεται φορεὺς τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, μέχρις οὗ περὶ τὸ τέλος τοῦ μέσου αἰῶνος γίγνεται αἰτία τῆς ἀναπλάσεως νέου πνευματικοῦ βίου ἐν Εὐρώπῃ.

Σ Ο Φ Ι Σ Τ Α Ι.

ΥΠΟ ΣΤ. ΛΕΛΕΚΟΥ

καθηγητοῦ.

Περὶ γενέσεως τῆς σοφιστικῆς.—Βίος τῶν σοφιστῶν.—Γνωμαὶ τῶν παλαιῶν περὶ τῶν σοφιστῶν.—Θεωρία περὶ τῆς γνώσεως.—Ἐριστικὴ.—Ἠθικὴ σκέψις.—Ἀρετὴ.—Δίκαιον.—Θεοί.—Ῥητορικὴ.—Λέξις.—Ἀξία καὶ σημασία.

Ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ ἀπείρου κόσμου κατὰ πᾶν χρονικὸν μῶριον μεταβάλλεται, τὰ ἐν τῷ μεγάλῳ ρεύματι τοῦ δρόμου τοῦ κόσμου γινόμενα εἶνε ἀποτέλεσμα προτέρων αἰτίων, οὕτω καὶ ἡ καθόλου εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ μικρόκοσμος οὗτος, κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους ἀλλοία παρί-